

בעזה"י

פסק דין הלכה למעשה
בדין הפיאות הנכריות (שייטלע"ך)
המגיעות ממדינת הודו
ונלוה אליו קונטרס בביאור הטעמים והנימוקים

מאת

הרב יצחק רייטפארט

בלאאמו"ר הרה"ג הרה"ח הרב חיים ז"ל

בעל מחבר ספרי בדבר מלך על הרמב"ם (ח' חלקים),
תורת יצחק על הש"ס (ב' חלקים), ספר דרוש והלכה, ועוד

חג השבועות ה'תשס"ד

ברוקלין, ניו-יארק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ששים וארבע לבריאה

RABBI YITZCHOK RAITPORT

1739 49th Street

Brooklyn, New York 11204

יצחק רייטפארט

בעל מחבר ספרי בדבר מלך על הרמב"ם
תורת יצחק על הש"ס וספר דרוש והלכה
ראש הכולל דכולל המצוינים בבארא פארק

בס"ד. ערב חג השבועות, ה'תשס"ד.

פסק דין הלכה למעשה בדין הפיאות הנכריות (שייטלע"ך) המגיעות ממדינת הודו

נשאלתי בענין הפיאות הנכריות (שייטלע"ך) המגיעות ממדינת הודו, האם יש להן דין תקרובת עכו"ם ואסור ללובשן וצריך לאבדן (לשורפן), או לא.

והנה אחרי שירדתי לפרטי הדברים, ודיברתי עם כמה וכמה מומחים ומביני דבר בענין הנ"ל (הן בהודו והן כאן בארצה"ב), ועיינתי בפרטי ההלכה שבזה וכו' – באתי לידי מסקנא אשר:

אין לפיאות הנ"ל דין תקרובת עכו"ם, ולכן אין בלבישתן שום חשש הנאה מתקרובת עכו"ם ח"ו (ובפרט לשיטת הרמ"א (י"ד הל' יין נסך ר"ס קכ"ג) והש"ך (שם ס"ק ב', סי' קכ"ט ס"ק י"ד) והתבואת שור (סימן ד' סוף ס"ק י"ז) שתקרובת עכו"ם בזמן הזה מותר בהנאה בהפסד מרובה), ומותר ללבוש את הפיאות הנכריות הנ"ל אף לכתחילה.

וכפי שאבאר הטעמים והנימוקים הנראים לפענ"ד בתשובה המצו"ב.

ועל זה באתי על החתום היום יום ג' פ' נשא את ראש בני ישראל, ה' סיון (יום אמירת נעשה ונשמע) (והקדמת נעשה לנשמע) – פרש"י עה"פ משפטים כד, ד. מכילתא עה"פ יתרו יט, י), ערב חג השבועות ה'תשס"ד.

יצחק בלאאמו"ר

הרה"ג הרה"ח הרב חיים ז"ל

רייטפארט

תשובה הלכה למעשה בדין הפיאות הנכריות המגיעות מהודו

שמעתי אומרים שהפיאות הנכריות המגיעות ממדינת הודו יש להם דין תקרובת עכו"ם ולכן צריך לאבדן (לשורפן), כדין תקרובת ע"ז שאסור בהנאה, ובנות ישראל הלוכשות פאות הנ"ל עוברין ח"ו בזה שנהנין מתקרובת ע"ז וכו'.

והנה יש מי שאומר שכן יצא הפסק מהגרי"ש אלישיב שליט"א, ויש אומרים שאין זה אמת, שלא יצא מהגאון הנ"ל שום פסק, כי אם "קול קורא" בחתימתו שפורסם בחוצות העיר, וכיון שזו גזירה שאין רוב הציבור יכולים לעמוד בה, והיות וגם אני הקטן נשאלתי בזה הדבר, לכן אמרתי לברר הענין כפי מה שנראה לפענ"ד, ולבקש מהשי"ת שלא אכשל בדבר הלכה.

והנה לפני החילי אביא בזה את הגדת העדים שנשאלו אודות פרטי הדברים בדיוק. וזה תוכן עדותם:

רובם מתגלחין בבית גדול מיוחד לגילוח (סמוך ונראה לבית ע"ז הגדול, שנכנסין שם יותר ממיליאן עכו"ם בכל שבוע לעובדה בפני, ורובא דרובא מהבאין אין מתגלחין כלל). בבית זה גם מתרחצים וגם מכינים השערות למכירה. המגלחים אינם כומרים רק ספרים אומנים, ואדרבה הם מהשפלים באומה זו. בתוך בית התגלחת לא נמצא שום אליל או תמונה, חוץ בחדר אחד קטן המיוחד לפולחן, ורוב האנשים אינם נכנסין שם. גם בקיר החיצון (מחוץ לבנין – לצד היציעה, כי הכניסה מצד א' והיציאה מצד השני), יש פסל ענקי, באופן שאין שום פסל לפני המתגלחים שם, אמנם בשעת התגלחת בערך 40% מהמתגלחין מזכירין שם הע"ז, ועוד בערך 40% חושבים שם האליל בלבם.

אחר שהשליח שאל אנשים אין מספר, כולם פה אחד אמרו שבית זה אינו בית ע"ז (temple), ששבית ע"ז יש פסל או פסילים, ועובדים או מתפללים שם, ומביאין לו דברי מאכל, ומקטירין שם (קטורת וכו'), משא"כ בבנין התגלחת אין עובדים שם עבודות לאליל (חוץ מחדר קטן הנ"ל), ומ"מ נחשב להם כמקום קדוש, ומטעם זה הולכין יחדף שם (אך יש שהולכין יחדף בכל הסביבה מחמת טומאת הסביבה).

יש כלי קיבול לע"ז הנקרא הונד"י, וכל הדורונות שמביאים שם (זהב וכסף ומרגליות ואבנים יקרות וכו'), מניחים בתוך כלי זה דייקא. כלים כאלו נמצאים בבית ע"ז, וגם בבית התגלחת, ושם יש בכל קומה שני כלים כאלו עבור השערות שמקפידין מתחלה ליטלם מן הרצפה וליתנם לתוך כלי זה דייקא (כי המטורפים הללו מאמינים שתחתית כלי זה יש כח השפעת ישועה של הפסל), ומשם לוקחים השער לייבוש ולעיבוד באותו בנין.

העשירים בדרך כלל אין מתגלחין בבית התגלחת הגדול, רק בבתי מלון שנבנו סביבות מקום הע"ז, ומתגלחין ע"י ספרים שבאים אליהם ונוטלין שכר פעולתם, ובמקום שמגלחין שם יש תמונה של הע"ז על הקיר (תמונות ע"ז נחשב להם כעין פסילים, ויש להם תמונות כאלו בכל מקומות מושבותיהם ובמקומות מלאכה, ולפעמים אף מקטירין לפנייהן, אך אין שום קשר בין ההקטרה למעשה הגילוח), וגם שם יש כלי קטן הונד"י שמניחין שם השערות אחר הגילוח, ואח"כ מובאין לבית התגלחת הגדול לייבוש ועיבוד.

אחר התגלחת והרחיצה הולכין כולם לבית ע"ז הגדול מלא גילולים, ועושין מה שעושין מדרכי עבודתם, חלק קטן מהמתגלחים (5% או 10% בערך) לוקחין אתם כמה שערות, ונותנין בהכלי הונד"י המונח שם, וגם אלו השערות מובאין בחזרה לבית התגלחת עבור הבירור והייבוש, אבל אין מקטירין מהשערות כלל וכלל. ע"כ תוכן הגדת העדים.

וכן שמעתי שרב אחד שאל אותם למה הם באים לגלח שם, וענו לו שהאליל שלהם אוהב שערות.

- ב -

והנה גם אני ירדתי לפרטי הדברים, ודיברתי עם כמה וכמה מומחים ומביני דבר בענין הנ"ל (הן בהודו והן כאן בארצה"ב), ומכל מה ששמעתי ובררתי נראה לי שיש כאן שלש שיטות:

כת ראשונה, המביני מדע באמונתם והכומרים שלהם כולם אמרו שאין זה תקרובת ע"ז, אלא להיפך, שהיות שהם טמאים ורוצים ליתן תודה על מה שאירע להם וליכנס בפנים של בית התיפלה שלהם, לכן צריכים הם להסיר את הטומאה מהם, וכוהני הדת שלהם החליטו שהשערות הם טמאים, לכן מסירים קודם שיכנס לבית תיפלתם, כמו שנדפס בעיתון שלהם.

כת שני', שהיות שבית הע"ז שלהם הלוחה הרבה ממון בריבית וצריכים להחזיר החוב, לכן מאמיניהם נותנים להם השערות שלהם על מנת שימכרוהו ובדמיו להחזיר החוב.

כת שלישי', שהיות שאירע להם איזה דבר, ורוצים לתת תודה, לכן נותנים את כוחם ויופיים לאלילם, שכח האדם ויופיו הוא בשערותיו. ויתירה מזו, כפי ששמעתי בשם הרה"ג ר' אלחנן דאננער שליט"א, שהם אומרים שהאליל שלהם אוהב שערות. וכנראה שזאת המחשבה של המאמינים בזה היא מדעתם בלבד, שלא לפי המביני מדע וספריהם.

ולכן בגשתנו לברר את השאלה הנ"ל אודות הפיאות הנכריות הנעשות מהשערות שמגיעו מהודו, עלינו לברר תחילה כמה דברים.

(א) אי תקרובת עכו"ם אסורה בהנאה מן התורה או מדרבנן. דהנה הרמב"ם בהל' ע"ז פ"ז ה"ב פסק, וז"ל: עבודת כוכבים ומשמשי' ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה כו', וכל הנהנה באחד מכל אלו לוקה שתיים וכו'. עכ"ל. וכן נפסק בשו"ע יו"ד על' עבודת כוכבים סימן קל"ט סעיף א', וז"ל: עבודת כוכבים אסורה בהנאה, היא ותשמישה ונוי' ותקרובתה כו'. ותקרובתה, משהביאו לפני' ועשה ממנו תקרובת, נאסר, עכ"ל.

וברמב"ם שם הל' ט"ו פסק, וז"ל: בשר או יין או פירות כו' הקריבום לפני' נעשו תקרובת, ואע"פ שחזרו והוציאום הרי אלו אסורין לעולם. וכל הנמצא בבית עבודת כוכבים, אפילו מים ומלח, אסור בהנאה מן התורה, והאוכל ממנו כל שהוא לוקה, עכ"ל, (משמע דרק האוכל ממנו לוקה, אבל הנהנה מתקרובת ע"ז אין לוקין). ועיין ג"כ בסהמ"צ להרמב"ם מל"ת קצ"ד ובהשגות הרמב"ן שם.

אבל התוס' בב"ק דף ע"ב ע"ב ד"ה דאי ס"ד כתבו דתקרובת ע"ז אינו אסור אלא מדרבנן. וכן כתב הרשב"א בקידושין דף נ"ח ע"א, וכן סבירא להו עוד כמה ראשונים דאיסור הנאה בתקרובת ע"ז הוא רק מדרבנן.

(ב) ביטול לתקרובת עכו"ם. דהנה הרמב"ם בפ"ח מהל' ע"ז ה"ט כתב, וז"ל: עבודת כוכבים של עובד כוכבים שבאת ליד ישראל ואחר כך ביטלה העובד כוכבים, אין ביטולו מועיל כלום, אלא אסורה בהנאה

לעולם כו'. המבטל עבודת כוכבים – ביטל משמשי, ביטל משמשי – משמשי מותרים והיא אסורה בהנאה כמו שהיתה, עד שיבטלנה. ותקרות עבודת כוכבים אינה בטילה לעולם. עכ"ל.

וכן נפסק בשו"ע הל' עכו"ם שם סעיף ב', וז"ל: עבודת כוכבים של ישראל אין לה בטול, אבל של עובד כוכבים ותשמישי ונויי יש להם ביטול. ותקרותה אין לה ביטול. וראה ט"ז שם ס"ק ד' שכתב, וז"ל: ונראה לי הטעם דתקרות גרע מאליל, [דאליל] עצמו ונויו תלויין בשלימותו, דכל זמן שהוא שלם הוא פלח ל' וכן מחזיק אותה לנוי, אבל אם נפסל בטל ממנו מחשבה זו, משא"כ בתקרות דאפילו דבר מועט שאינו חשוב מקריב לפניו, נמצא דלא פקע איסור אם נפסל, עכ"ל.

אבל שיטת הרמ"א ביו"ד הל' יין נסך סימן קל"ד סעיף ב' בהגה היא דחד בתרי בטיל. ותו פסק הרמ"א בריש הל' יין נסך, על סמך הגמ' דחולין דף י"ג ריש ע"ב דאמר ר' חייא בר אבא א"ר יוחנן, נכרים שבחוצה לארץ לאו עובדי עבודת כוכבים הן, אלא מנהג אבותיהן בידיהן, דבזמן הזה, שאינו שכיח שהאומות מנסכים לעבודת כוכבים, י"א דמגע עובדי כוכבים ביין שלנו אינו אוסר בהנאה וכו', עיי"ש, ועל פי זה מותר לקנות שערות בהודו.

ויסוד דברי הרמ"א הוא מפירוש המשניות להרמב"ם פ"ק דחולין מ"א שכתב, וז"ל: ואשר הביאנו שלא נאמר עלי' (על שחיטת עכו"ם שבמשנה שם) אסורה בהנאה כמו תקרות עבודת כוכבים כפי מה שביארנו במסכת ע"ז, לפי שהעובדי עבודת כוכבים נחלקים לב' חלקים, האחד מהן היודעין לעשות אותה כו', וזאת עבודת כוכבים ממש, והחלק השני הן שעובדין לאותן הצורות הידועות כפי מה שלמדו מחכמיהם בלבד, וכן הם רוב עובדי כוכבים. והחלק הזה האחרון עליו אמרו חכמים הענין בלשון הזה עובדי כוכבים שבחוצה לארץ לאו עובדי כוכבים הם אלא מעשה אבותיהם בידיהם, ועל אלו אמר שחיטתן מטמא במשא בלבד ואינו אסור בהנאה, עכ"ל. ולכן כתב הרמ"א בדרך פסק בפשטות, דבזמן הזה אין עובדי העכו"ם יודעים בטיב החכמה דתקרות עכו"ם, שהיא חכמה גדולה, ואינם מכירים בטיב החכמה.

ועיין בש"ך הל' יין נסך שם ס"ק ב' בשם הב"ח, דכיון דקי"ל דעובדי כוכבים שבחו"ל לאו עובדי עבודת כוכבים הן אלא מנהג אבותיהן בידיהן, אם כן מה שמנסכים יין לעבודת כוכבים אין קרוי ניסוך כיון דקרינן בהו שאין יודעים בטיב עבודת כוכבים ומשתמשים וכו', וכן בסימן קכ"ח בש"ך ס"ק ד', ובש"ך סימן קכ"ט ס"ק י"ד דשרי בהנאה ואינו אסור אלא באכילה, ובנדו"ד, בהשערות של הפיאאות הנכריות, מדובר בהנאה.

וכאן נדבר אפילו לשיטת הבית יוסף (ביו"ד הל' עכו"ם ריש סימן קל"ט) דתקרובת ע"ז אסור בהנאה אפילו בזמן הזה.

ועכשיו נעתיק עצמינו לגוף ההלכה דתקרובת עכו"ם (והנוגע לענינו). דהנה איתא בגמ' דסנהדרין דף ס"ב ע"א: הנה – אבות: זיבוח קיטור ניסוך והשתחואה. מהנה – תולדות (דנפקא לן מדדמי להו לאבות, והיינו מהנה, כלומר: מן הדומות להם, רש"י): שבר מקל לפני' (לשם עבודה זרה, דדמי לשחיטה ששובר מפרקתה, וכגון דדרכה לעובדה במקל כדאמרינן במסכת עבודה זרה בפרק ר' ישמעאל (דף נ"א ע"א) עבודה זרה שעובדין אותה במקל, שבר מקל לפני' חייב, רש"י). וראה רש"י חולין דף כ"ז ע"א ד"ה דלא לשווי' שכתב: הדורס זה החותך, כמו שחותכין מקל דק או דלעת או קפלוט, שחותך בכח ומתז להלן. ולכן הוי שבר מקל לפני' תולדה דשחיטה.

– ג –

והנני לפרש כל הספיקות לפענ"ד ונראה להיכן הדבר נוטה ומאיזה צד יש לומר שהוא תקרובת עכו"ם. וזה החלי:

איתא בשו"ע יו"ד הל' עבודת כוכבים סימן קל"ט סעיף ג', וז"ל: איזהו נוי ואיזהו תקרובת כו', תקרובת, כל שכיוצא בו קרב על גבי מזבח, כמו כל מיני מאכל, כגון בשר, שמנים וסלתות, מים ומלח, אם הניחו לפני' לשם תקרובת, נאסר מיד. אבל דבר שאין מקריבין ממנו בפנים, אינו נאסר אלא א"כ עשה ממנו כעין זביחה או כעין זריקה המשתברת, והוא דרך לעבדה באותו דבר, אף על פי שאין דרך לעבדה בזה הענין. כיצד, עבודת כוכבים שעובדים אותה שמקשקים לפני' במקל ושיבר מקל לפני', נאסר, מפני ששבירת המקל דומה לזביחה.

אבל אם אין עובדים אותה במקל כלל, ושיבר מקל לפני, אינו חייב ולא נאסר. ואם עבדה בקשקוש מקלו, והוא דרך עבודתה, חייב ולא נאסר. וכן בכל דבר שעבדה כדרך עבודתה, בין אם הוא דרך כבוד או דרך בזיון, ואינו כעין פנים, חייב ולא נאסר. אבל אם לא עבדה במקל כדרך עבודתה, אלא זרקו לפני, אינו חייב ולא נאסר, עכ"ל.

והוא מהגמ' דע"ז דף נ' ע"ב ואילך, ומסנהדרין דף ס' ע"ב ואילך, והרמב"ם בפ"ג מהל' ע"ז ה"ד שכתב: ספת לה צואה או שניסך לה עביט של מי רגלים חייב. שחט לה חגב פטור, אלא א"כ היתה עבודתה בכך. וכן אם שחט לה בהמה מחוסרת אבר פטור, אלא אם כן היתה דרך עבודתה בכך. עבודת כוכבים שעובדין אותה במקל, שבר מקל בפני' חייב ונאסרת, זרק מקל בפני' חייב ואינה נאסרת, שאין זריקת המקל כעין זריקת הדם, שהרי המקל כמו שהוא והדם מתפזר וכו'. ובפ"ז ה"ב: עבודת כוכבים ומשמשי' ותקרובת שלה וכל הנעשה בשבילה אסור בהנאה כו', וכל הנהנה באחד מכל אלו לוקה שתיים וכו'. ובהל' ט"ז שם: מצא בראשה דבר שכיוצא בו קרב לגבי המזבח הרי זה אסור וכו'. ובפ"ח ה"ט: ותקרובת עבודת כוכבים אינה בטילה לעולם. ובהל' י"ב שם: וכיצד מבטלין אבני מרקוליס, כיון שבנה מהן בנין או חיפה בהן את הדרכים וכיוצא באלו הרי הן מותרות בהנאה וכו'.

המבואר מכל הנ"ל, דכדי שיהא נחשב תקרובת ע"ז שאסור בהנאה ואי אפשר לבטלה לעולם צריך שלשה תנאים: א' שעבודתה בכך, ב' שהוא כעין פנים, כמו אלו שעובדים אותה שמקשקשים לפני' במקל ושיבר מקל לפני' נאסר מפני ששבירת המקל דומה לזביחה, עיי"ש, ג' שיהא לפני', דתולדה צריך שתהי' לפני' ע"ז כמו שמבואר בגמ' דסנהדרין הנ"ל, וכמו שיתבאר עוד להלן.

והנה הטפשים הפחותים מהם ביותר, הנה מכל הדוברים נראה מהם שבגילוח שערוֹתיהם הם מתכוונים ליתן את הכח והיופי שלהם לאלילים תמורת (או עבור) מה שאירע להם, או בתור הכרת טובה, שע"י גילוח שערוֹתיהם הם נותנים לאלילים את הכוח והיופי שלהם, ברם אין זה ענין לגוף השערות ואין זה נקרא תקרובת ע"ז כלל. ואפילו אם נאמר שהם כן מתכוונים ליתן גוף השערות שלהם בתור תקרובת לאלילים, וכפי ששמעתי בשם הרה"ג ר"א דאננער שליט"א שהם אומרים שאליל

בדין הפיאות הנכריות המגיעות מהודו / יא

שלהם אוהב שערות, הנה אין זה אלא בתורת דורון לע"ז (דאין מקטירים את שערותיהם לפני אלילים ואין שערותיהם מובאין לפני אלילים), וכיון שכן אין זה תקרובת עכו"ם, וזאת מכמה טעמים:

א. דהנה כתב הרמב"ם בפ"ד מהל' יבום וחליצה ה"כ: סנדל כו' של עבודה זרה כו' לא תחלוץ בו, ואם חלצה חליצתה כשרה, ואע"פ שהוא אסור בהנאה. אבל סנדל של תקרובת עבודה זרה כו' אם חלצה בו חליצתה פסולה וכו'. וכתב הרב המגיד שם: ופי' תקרובת עכו"ם, כגון שזבח בהמה לפני' ועשה מנעל מעורה, אבל אם הקריבו סנדל ומסרוהו לפני' לשם דורון אין זה תקרובת עכו"ם, שאין תקרובת אלא המשתפך (ס"א המשתבר) כעין פנים וכו', עיי"ש. וכן צריך לפרש ברש"י סוכה דף ל"א ע"ב ד"ה לולב של עבודה זרה שפירש שם: ששימשו בו לעבודה זרה לכבד לפני' קרקע, אי נמי: שעבודתה בלולב, להעבירו לפני' או לזרקה בו. ועיין בשער המלך פ"ח מהל' לולב ה"א. וכיון שכן הרי הכא השערות הם בתורת דורון בלבד, וא"כ אין להם דין תקרובת ע"ז.

ב. והנה אפילו אם נאמר שיש נשים כאלו שנותנות את שערותיהן בתורת תקרובת, לדעתי לא חל שם תקרובת על השערות. והטעם לזה נראה מפני שאינו חל שם תקרובת עכו"ם אלא על הראוי למקדש, והוא דאיתא בע"ז דף נ' סע"א ואילך: עובד כוכבים שהביא אבנים מן המרקוליס וחיפה בהן דרכים וטרטיאות מותרות (דבטלינהו עובד כוכבים, רש"י). ואיתא בגמ' שם לפני זה: מנין לתקרובת עבודת כוכבים שאין לה בטילה עולמית (והני תקרובת נינהו, דהזורק אבן למרקוליס זו היא עבודתו, הלכך לאו עבודת כוכבים עצמה היא דתיסגי להו בביטול, רש"י), שנאמר ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים, מה מת אין לו בטילה לעולם, אף תקרובת עבודת כוכבים אין לה בטילה לעולם. ומאן דלא פריש, אמר בעינא כעין פנים (זבחים שבמקדש הוא דהוי תקרובת כדכתיב זבח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו, אלמא דומה כלפנים קרי זבח, עבודת כוכבים ואבנים אין עובדין להם בפנים, רש"י). הרי דיסוד תקרובת עכו"ם הוא כמו שהוא בעבודת פנים, ואם אין קרבן כזה, אין בזה דין תקרובת ע"ז. וכן פסק הרמב"ם בפ"ז מהל' ע"ז הי"ב.

וכן וכן לענין ניסוך כתב הרמב"ם בפ"א מהל' מאכלות אסורות ה"ט: אין מתנסך לעכו"ם אלא יין שראוי להקריב על גבי המזבח כו'.

לפיכך יין מבושל של ישראל שנגע בו העכו"ם אינו אסור ומותר לשתות עם העכו"ם בכוס אחד וכו'. ועיין בלח"מ שם שכתב, וז"ל: המפרשים הקשו על רבינו דהרי יין מזוג שהוא פסול לגבי המזבח ויש בו משום נסך. ואני לא ראיתי בדברי רבינו בפ"ו מהל' איסורי מזבח שהזכיר בכלל יינות הפסולין יין מזוג, לכך אני אומר דרבינו סובר דיין מזוג כשר לגבי מזבח וכו', עכ"ל. ועיין בשו"ת שבות יעקב ח"ב סי' י"ח שכתב שם דהרמב"ם לשיטתו בהל' תמידין ומוספין פ"י ה"ז שכ' שם דאם עירה המים לתוך היין כו' יצא, ולכן יין מזוג נאסר משום יין נסך. הרי דכדי שיהא חל שם תקרובת צריך שתהא הקרבה כזו במקדש. ועוד כתב שם דיין מבושל שפסול למקדש אין בו יין נסך. הרי דמה שאינו ראוי למקדש אינו חל על זה דין תקרובת.

והביאור בזה דהנה קשה אמאי ע"ז אפשר לבטל ותקרובת אי אפשר לבטל, דהלא דבר הוא. ומצאתי במאירי למס' ע"ז דף נ' ע"א ד"ה אע"פ, שהקשה וביאר זה, ובלשונו אהא דאיתא בגמ' שם כיוצא בו קרב לגבי מזבח וכו' שהרי הכתוב קרא את התקרובת זבח, וזבח הוא כעין פנים, וכל כיוצא בזה בפנים כגון יינות ושמינים וסלתות וכיוצא בהן או שנעשה בו כעין זביחה נקרא תקרובת, אבל אבנים וכיוצא הואיל ואין כיוצא בהן קרב בפנים ואין נעשה בהם כעין זביחה אין להם דין תקרובת, עיי"ש.

הרי ביאר לנו המאירי דיסוד תקרובת הוא כקרבן, וכל שאינו כמו זבח אין זה תקרובת אלא ע"ש, ושערות אינו קרבן דלא שייך קרבן בשערות. ובזה מוכן הא דבגמ' דע"ז דף כ"ט ע"ב צריך קרא מיוחד לניסוך, והקשו התוס' שם ד"ה יין מגלן, וז"ל: וא"ת, ויין שנתנסך למה לי קרא, מי נפיק מכלל שאר זבח. ותירצו: וי"ל דאין הכי נמי דזביחה וניסוך שני ענינים הם. והביאור בזה הוא, דכל ענין תקרובת הוא דמה שהוא קרבן אסור לעשות לע"ז, וא"כ צריך לימוד מפורש לגבי ניסוך דהתורה הקפידה שלא לעשות ניסוך.

ובזה מיושבת קושיית הרמ"ך אהא דכתב הרמב"ם בפ"ח מהל' עכו"ם ה"ט ותקרובת עכו"כ אינה בטילה לעולם, וכתב שם הכסף משנה, וז"ל: כתב הרמ"ך, תימה איך סתם ואמר דתקרובת אינה בטילה לעולם, דהא יש תקרובת דיש לה ביטול, היכא דלא הוה משתבר כעין פנים,

בדין הפיאות הנכריות המגיעות מהודו / יג

וכדחזינן באבני מרקוליס שביטלן עובר כוכבים דשרו, ומפרש בגמרא טעמא משום דבעינן כעין פנים וליכא, דבורק מקל לפני' חייב ואינה נאסרת אעפ"י שעבודתה בכך, ש"מ דליאסר בעינן כעין פנים, עכ"ל.

ותו תמוה, דהרי הרמב"ם עצמו כתב שם הל' י"ב: וכיצד מבטלין אבני מרקוליס, כיון שבנה מהן בנין או חיפה בהן את הדרכים וכיוצא באלו הרי הן מותרות בהנאה. ובגמ' ע"ז דף נ' ע"א (הובא בכס"מ כאן) מייתי עובדא שחיפו עובדי כוכבים דרכים באבני מרקוליס ואיכא רבנן דפרשי מלילך עליהם ואיכא דלא פרשי, עיי"ש שמסיים והכי נקטינן. הרי דפסק דצריך כעבודת פנים ומשו"ה לא פרשי, וא"כ איך כתב כאן דתקורבת עכו"ם אינה בטילה לעולם.

אלא דהביאור הוא, דכל שאינה כעבודת פנים א"צ ביטול, אלא דכל שעושה איזה מעשה מותרת בהנאה, דאין זה תקרובת עכו"ם, וכמו שכתבו התוס' שם דף נ' ע"א ד"ה בעינן, ולכן לא כתב רבינו דיש לה ביטול היכא דלא הוי כעין פנים, דאז אינה תקרובת, והרמ"ך ס"ל דאעפ"כ צריך ביטול, ופשוט, ואין להאריך בזה.

והנה שערות יש להם רק קדושת דמים, כדאיתא בהגמ' דגיטין דף ל"ט ע"א ובסנהדרין דף ט"ו ע"א דחל על שערות רק קדושת דמים ולא קדושת הגוף, וכמבואר שם ברש"י סנהדרין שם ד"ה מועלים בשערו שכ' שם: דשערו לאו כגופו והוה ל' כשאר מטלטלין, ואם כן לא שייך לומר שיהא בהשערות שלהן דין תקרובת עכו"ם, דאין זבח כזה ואין עולה לשמים השערות.

וכעין ראי' שלא מצינו קרבן באדם הוא במעשה דיפתח הגלעדי בגמ' תענית דף ד' ע"א, דאיתא שם: שלשה שאלו שלא כהוגן, לשנים השיבוהו כהוגן לאחד השיבוהו שלא כהוגן, ואלו הן כו', יפתח הגלעדי דכתיב (שופטים יא, לא) והי' היוצא אשר יצא מדלתי ביתי וגו' כו', השיבו שלא כהוגן – נזדמנה לו בתו. והיינו דקאמר להו נביא לישראל (ירמ' ח, כב) הצרי אין בגלעד אם רופא אין שם, וכתיב (שם יט, ה) אשר לא צויתי ולא דברתי ולא עלתה על לבי, אשר לא צויתי זה בנו של מישע מלך מואב, שנאמר (מלכים ב' ג, כז) ויקח את בנו הבכור אשר ימלוך תחתיו ויעלהו עולה, ולא דברתי זה יפתח, ולא עלתה על לבי זה יצחק בן אברהם. דמזה מוכח דאין דין קרבן באדם, וכמו"כ מובן דאין

דין קרבן בשערות, דאי לא תימא הכי הי' חל הנדר של יפתח על השערות של בתו והנדר של מישע מלך מואב על השערות של בנו.

ותו דהרי איתא בירושלמי פסחים פ"ט ה"ה: תני, בן בג בג אומר שה תמים ואין גיזה תמימה, פירוש דשה חלק לגמרי בלי גיזה כשר לקרבן, דלא בעינן תמים רק בגופה של בהמה, ולא אמרינן דמחוסר אבר, עיי"ש. ועיין רמב"ם פ"ו מהל' מעילה ה"ב: קדשי קדשים התמימים שתלש מצמרן, כיון שנהנה בפרוטה מעל, אע"פ שלא פגם כו', שאין תלישת הצמר פוסלת אותן מליקרב כו', וכל קדושת הצמר הוא מדין פשטה, עיין בסנהדרין דף ט"ו ע"א וגיטין דף ל"ט ע"א כתנאי, המקדיש את עבדו אם מועלין בשערו דקיי"ל דעומד ליגזז פליגי המקדיש עבדו אין מועלין בו, רשב"ג אומר מועלין בשערו כו', הכא בשערו העומד ליגזז קמיפלגי, מר סבר כגזוז דמי ומר סבר לאו כגזוז דמי. ועיין בגמ' חולין דף קל"ה ע"א במקדיש בהמתו לבדק הבית חוץ מגיזה וכחישה, דאין הגיזה קדוש, ופריך קדשי מזבח נמי, דאמר חוץ מגיזה וכחישה, ומשני אפ"ה פשטה קדושה בכולה. הרי דשערות אינם ראויים לקרבן וממילא אין שייך תקרובת בשערות.

(ועיין בפ"ג מהל' טומאת מת הי"ג: כל שבמת טמא, חוץ מן השינים והשיער והצפורן הואיל וגזען מחליף. ובשעת חבורן הכל טמא. כיצד, המת בחוץ ושערו בתוך הבית נטמא כל אשר בבית, וכן הנוגע בשערו או בשיניו או בצפרניו כשהן מחוברין נטמא וכו', יעו"ש, דקדק להביא גם שערו. ועיין בפ"ג דאהלות בר"ש שם בשם הספרי ובקריית ספר להמבי"ט פ"א מהל' טומאת מת שהביא בלשון אחר. ואמנם בפ"א מהל' טו"מ ה"ג בדין אדם הנוגע בצפרניו ובשיניו דנטמא השמיט הרמב"ם הדין אם נגע בשערו בטמא אם מתטמא, והביאור הוא, דבמת השער לאו כגזוז דמי אבל בחי דעומד ליגזז כגזוז דמי).

וכיון שלא שייך בשערות קדושת קרבן (או קדושת הגוף מצ"ע), אלא קדושת דמים, א"כ לא שייך בזה תקרובת עכו"ם, בפרט בתולדה, והבן זה.

ג. ותו ראיתי אלו שאומרים שפעולת הגזיזה לשם ע"ז זוהי עבודתה (ולא משום הקרבת השערות), אעפ"י שאינה בפני, והראי' לזה מהא דאיתא בגמ' ע"ז שם (דף נ"א ע"א) עבודת כוכבים שעובדין אותה

בדין הפיאנות הנכריות המגיעות מהודו / טו

במקל, שבר מקל בפני' חייב ונאסרת, וכן פסק הרמב"ם הנ"ל בהל' ע"ז פ"ג ה"ד והשו"ע הנ"ל סימן קל"ט סעיף ג' דעבודת כוכבים שעובדים אותה שמקשקים לפני' במקל ושיבר מקל לפני', נאסר, מפני ששבירת המקל דומה לזביחה, ופירש"י בע"ז שם ד"ה מר סבר דשבירת מקל הוא שבירה וחיתוך.

אך זה אינו, דהרי אמרו בשו"ע דזהו כשעובדים אותה בכך, שמקשקים לפני' במקל ושיבר מקבל לפני', אז אמרין ששבירת המקל דומה לזביחה, אבל אם אין עובדים אותה במקל לא נאסרה בשבירה, והרי זה אנו יודעים דאין עובדים אותו האליל בהקרבת שערות כלל, ואי אפשר שיהא תקרובת עכו"ם ע"י הגזיזה, דאפילו אם נאמר שדומה לזביחה, צריך שיהא עבודתה בכך.

ד. ותו, דאפילו אם נאמר שעבודתה בשערות והוי כמו תקרובת שערות, ברם מ"מ לא חל על זה שם תקרובת ע"ז מפני שאינה כעין פנים. אלא דעל זה הביא הרה"ג ר' משה שטרנבוך שליט"א בתשובות והנהגות תשובה תי"ד ראי' מהא שאמרו בע"ז דף נ"א ע"ב, על הא דאמרו במתני' שם פרכילי ענבים ועטרות של שבלים ויינות ושמנים וסלתות, וכל דבר שכיוצא בו קרב ע"ג המזבח – אסור, ופריך בגמ' שם ע"א: והרי פרכילי ענבים ועטרות של שבלים אינן קרבין במזבח, ומשני: אמר רבא אמר עולא כגון שבצרן מתחילה לכך. וכיון שכן, גם הכא בגזז שערות ראשו להקטיר לע"ז הוי כשחיטה ונאסר בהנאה מה"ת כדין תקרובת עכו"ם, ובבצר פירות שנאסרו אף שלא בפני ע"ז. אלא שיש לדחוק ולומר דזהו בביכורים דהוי מילי קרבן כמבואר בר"ן, ולהכי נאסרין אף שלא בפניו. אבל לא מצאתי ראיות להאי סברא, עכת"ד.

ועיין בספר המאירי שכ' דיש מקשין על פירכת הגמ' והא פרכילי ענבים כעין פנים הם, שהיו מביאין מהם ביכורים ובאפשר וכו', או שמא מאחר שהיינו סבורים שלא בצרן מתחילה לכך הרי אין מביאים ביכורים אלא א"כ נלקטו לשם כך, עיי"ש. הרי דעיקר הסברא וטעמא שחידש רבא אמר עולא כגון שבצרן מתחילה לכך, הוא מפני שדומה לפנים, לביכורים. דגם כאשר הק' בגמ' והרי פרכילי ענבים וכו' ידעה הגמ' סברא זו, אלא שסברה הגמ' שאולי אינו מספיק שייחשב כמעשה פנים. ועל זה מחדש רבא אמר עולא שכן מספיק. וכיון שכן, הרי גזיזת

שערות אין בה מעשה פנים במקדש, וכן"ל, וא"כ אין זה תקרובת, ופשוט.

– ד –

אלא שיש כאן עוד שלשה חילוקים: חדא, דשבירת מקל הוא המשך עבודתה במקל, כמו בשחיטה שהוא המשך עבודתה, וכן בבצירה שהוא המשך הכנסת הביכורים, דלא שייך ביכורים בלא בצירה, כמוכן, אבל גזיזת השערות אין לה המשך להנחה בכלי ההינד"ו, דרבים אינם מניחים שערותיהן הגזוזות בכלי ההינד"ו.

שנית, ששבירת מקל הוא דומה לשחיטה, ששובר דבר שלם, וכן הוא שחיטה שמפריש את החיות מן הדבר, וכן בבצירת ענבים הוא מפריד הדבר החי מן האילן, משא"כ גילוח השערות הוא להקל על האדם, ואין זה מעשה בהשערות אלא בהאדם, ואין זה כבשאר תקרובת ע"ז שהם בהחפצא שנעשה תקרובת. וזה פשוט.

שלישית, דשבירת מקל הוא ג"כ עבודת פנים בעצים למערכה, ובפרט לרבי דהוי קרבן עצים, ועיין ברמב"ם הל' כלי המקדש פ"ו ה"ט ומהו קרבן העצים כו', ועיין בגמ' דתענית דף כ"ו ע"א ובירושלמי שם פ"ד ה"ג, ועיין בזבחים דף ק"ו ע"א, אבל בגזיזת שער אין שום עבודת פנים.

ובזה מתיישב דבר תמוה, והוא, דהרמב"ם בפ"ג מהל' ע"ז ה"ד פוסק דעבודת כוכבים שעובדין אותה במקל, שבר מקל בפני' חייב ונאסרת (דהו"ל כעין זביחה – ע"ז דף נ"א ע"א, הובא בנו"כ הרמב"ם כאן), ואילו בשחט לה חגב או בהמה מחוסרת אבר פסק הרמב"ם דפטור (לפי שאין דרך עבודתה בכך, דלא הוי כעין זביחה – ע"ז שם), עיי"ש. ותמוה מאוד דאטו שחט בהמה בעלת מום גרע משבר מקל לע"ז דנאסר אף שאינו כקרבן.

וכבר תמה כן בהשגת הראב"ד שם, וז"ל: וכי שחיטת חגב או שחיטת בהמה מחוסרת אבר פחותים הם מספיתת צואה ומניסוך מי רגלים (שפסק שם לפני זה דחייב) וכו'. וכתב באור שמח, דשאני שחיטה דלאו עבודה היא אלא הכנה להקטרה, ואין כאן משום תקרובת ע"ז אלא שעובד לע"ז, משא"כ בהקטיר או הקריב חגב לע"ז נאסר

משום תקרובת ע"ז, דלא גרע מספת לה צואה או ניסך לה עביט של מי רגלים דנאסר, עיי"ש. והדבר תמוה, דא"כ הי' צריך הרמב"ם לכתוב דאם הקטיר בהמה מחוסרת אבר נאסרת משום תקרובת.

אך לפי האמור לא קשה מידי, דעצים הוו קרבן, וכל שעושה עבודת קרבן לע"ז נעשה הדבר תקרובת ע"ז, ולפיכך בהקרבת בהמה בעלת מום לע"ז לא נעשית תקרובת ע"ז, דזביחה והקטרה דין אחד להם, ואדרבא דכתיב זובח לאלהים יחרם בלתי לה' לבדו, הרי דהקרא מדבר בזביחה (כמו שהבאנו לעיל מסנהדרין דף ס' ע"ב). אך עיין שם בתוס' רי"ד שכתב דבר חדש, דדבר דאורחא בכך לא בעינן כעין פנים, וכן כתב האו"ש ועבודת עבודה. ברם השו"ע לא סבירא ליה כן.

הרי מבואר מכל זה דבכדי שיהי' תקרובת ע"ז צריך שיהא כמו כן בקרבן, וזה פשוט, וכמו שכ' המאירי וכן כתב רש"י והשו"ע דצריך שיהא דרך עבודתה ועבודה שהיא בפנים, וכלשון השו"ע שם: כיצד, עבודת כוכבים שעובדים אותה שמקשקשים לפני' במקל ושיבר מקל לפני', נאסר. וכן בגזיזת שערות צריך שיהא דרך עבודתה בכך ועבודה בפנים, דלכן צריך לניסוך יין ראוי' מן הקרא.

— ה —

והנה התנאי השלישי שכ' הרמב"ם והשו"ע שבר מקל בפני', אין לומר שאינו מעכב שיהא חל עליו דין תקרובת עכו"ם מהא דפליגי בניסוך היין בחולין דף מ"א ע"א (ובע"ז דף נ"ט ע"ב), דאיתא התם: כתנאי, עובד כוכבים שניסך יינו של ישראל (שכשך ידו לתוכו לעבודת כוכבים, רש"י ד"ה שניסך) שלא בפני עבודת כוכבים (רבנותא אשמועינן, רש"י) — אסרו (אף בהנאה, דאדם אוסר דבר שאינו שלו, רש"י); ר' יהודה בן בתירא ור' יהודה בן בבא מתירין אותו מפני שני דברים, אחד שאין מנסכין יין אלא בפני עבודת כוכבים, ואחד שיכול לומר לו (אפילו ניסכו לעבודת כוכבים, רש"י) לא כל הימנך שתאסר ייני לאונסי (על כרחי שתאסר). ורב נחמן ורב עמרם ורב יצחק אמרי: אפי' למ"ד אדם אוסר דבר שאינו שלו — ה"מ כותי, אבל ישראל לצעורי' קא מיכוין (הא דרב הונא תוקים כתנאי דהא ר' יהודה בן בבא פליג אבל מילתא דידן לא תוקים כתנאי דאנן אמרינן שפיר אפילו לת"ק דאפילו

לדידיה דאדם אוסר ה"מ עובד כוכבים אבל ישראל לצעורי לחבריה עביד ואין דעתו לעבודת כוכבים, רש"י).

ולכאורה הרי כל דיני עבודות הם שווים, וכמו שמבואר במתני' (סנהדרין דף ס' ריש ע"ב): העובד עבודה זרה, אחד העובד ואחד המזבח, ואחד המקטר ואחד המנסך וכו', וכן נפסק להלכה ברמב"ם פ"ג מהל' ע"ז ה"ג, וכן ברמב"ם פ"א מהל' מאכלות אסורות סוף ה"א ד"ן שנתנסך לעכו"ם הוא כזבח שקרב לה, ובה"ט שם כתב: אין מתנסך לעכו"ם אלא יין שראוי להקריב על גבי המזבח כו'. לפיכך יין מבושל של ישראל שנגע בו העכו"ם אינו אסור וכו', הרי שצריך שיהי' כמו בפנים, ואעפ"כ אמרו חכמים בחולין (ובע"ז) שם דעכו"ם שניסך יינו של ישראל (פי' שכשך ידו לתוכו לע"ז) שלא בפני עבודת כוכבים אסרו אף בהנאה, אתמהא.

ואשר נראה בביאור הדבר, דהנה איתא בע"ז דף כ"ט ע"ב במשנה: אלו דברים של עובדי כוכבים אסורין ואיסורן איסור הנאה, היין וכו', ופריך בגמ' שם: יין מנלן, ומשני: אמר רבה בר אבוא, אמר קרא אשר חלב זבחימו יאכלו ישתו יין נסיכם, מה זבח אסור בהנאה, אף יין נמי אסור בהנאה. ופריך תו: זבח גופי' מנלן, ומשני: דכתיב ויצמדו לבעל פעור ויאכלו זבחי מתים, מה מת אסור בהנאה, אף זבח נמי אסור בהנאה וכו'. והקשו ע"ז בתוס' שם ד"ה יין מנלן: וא"ת ויין שנתנסך למה לי קרא, מי נפיק מכלל שאר זבח, עיי"ש.

ביאור הדבר, דהנה יש שני סוגים (אופנים) ד"ן נסך, אחד שהוא מנסך ממש לע"ז, והוא כעין זבח שהי' במקדש; ב' שהעכו"ם רק שכשך ידו לתוך היין (עיין רמב"ם פ"ב מהל' מאכלות אסורות ה"א: כיצד היא הנגיעה שאוסר בה העכו"ם היין כו' וישכשך), שמעשה העכו"ם הי' לע"ז. וקשה, הרי הכא אין זה מעשה ניסוך ממש, דניסוך בעינן ולא נגיעה. אלא שיש עוד פרשה חדשה שמדמה יין נסך למת, וכיון שכן ניסוך חמור, שאפילו שכשך העכו"ם ידו לתוך היין לע"ז אסור בהנאה, דילפינן ממת.

וכיון שכן י"ל שיין חמור עוד יותר משאר זבח ואין צריך לפנים, ובזה פליגי, דכיון שיש קרא מיוחד לאיסור הנאה ממת, א"כ אסור אפילו שלא לפני'. ואעפ"י שיין חשוב זבח (דאמר קרא אשר חלב

זבחימו יאכלו), וא"כ לכאורה הי' צ"ל ביין כל הגדרים של זבח, שיהא כעין זבח, ודבר הפסול למזבח כמו יין המבושל לא נאסר בהנאה, אבל מ"מ חמור הוא ליאסר אפילו שלא בפני הע"ז.

וזהו ג"כ הטעם שכתב רש"י בגיטין דף נ"ב סע"ב ד"ה מנסך ממש: שכשך בידו לתוכו לשם ע"ז, וכך היתה עבודתו. וזה דבר פלא, דכיון שניסוך היא אחת מארבע העבודות, א"כ למאי צריך שתהי' עבודתה בכך, והרי זה אמרו רק באלו הדברים שהם כעין עבודתה, כמו בלולב של ע"ז בסוכה דף ל"א ע"ב ובפרש"י שם (ד"ה לולב של ע"ז שהבאנו לעיל): ששימשו בו לעבודה זרה לכבד לפני' קרקע, אי נמי שעבודתה בלולב, להעבירו לפני' או לזרקה בו, וכהגמ' דסנהדרין וע"ז במקל דע"ז שאמרה הגמ' דאם שיבר מקל לפני' נאסרה, ולמה הצריכו בניסוך שתהא עבודתה בכך.

אלא הביאור בזה הוא, דמצד ארבע העבודות הרי צריך שיהא ניסוך ממש, אבל כיון שהוא רק שכשך בידו לתוכו לשם ע"ז, לכן צריך שתהי' עבודתה בכך, כך היא שיטת רש"י, אבל זה ברור דשבירת מקל צריך שיהא לפני', ובאם לאו אינו חשוב עבודה. וכ"ש גזיזת שער, שהוא דבר הרגיל בבני אדם, א"כ כדי לעשותו עבודת כוכבים, צריך שיהא לפני' הע"ז כדי שיהא נחשב תקרובת, ופשוט.

ותו, דהרמב"ם כתב בפ"ז מהל' ע"ז הט"ז: מצא בראשה דבר שחיוצא בו קרב לגבי המזבח הרי זה אסור, ולא כתב דאם בצרן מתחילה לכך הוי כעין פנים. ונראה דס"ל להרמב"ם דלתקרובת ע"ז צריך ממש בפנים כמו שנעשה בבית המקדש, והבצירה לא מהני שיחשב תקרובת עכו"ם. ועיין במרכבת המשנה לרמב"ם שם.

ואם כן, גם תגלחת לא הוי תקרובת, דכיון שאינה בפני' ממש, לאו תקרובת ע"ז הוא.

אלא שלכאורה עדיין יכול המקשן לטעון, דאין ה"נ שאין גילוח השערות חשובה עבודה או שאינה עבודת פנים ואינה לפני', אך אעפ"כ השערות מאיסי, כמו שאיתא בשו"ע שם הל' עכו"ם סימן קל"ט סעיף י"ג דנרות ושעווה של עבודת כוכבים אסורים לנר מצוה וכו' משום

דמאיסי, ברם זה דוקא כשמכניסים אותם במקום עבודתה, דאז אסור למצוה משום שהוא מאוס, אכן בנדר"ד אין מכניסין השערות הנגזזין במקום עבודתה (ואם אחד כן הכניס את שערותיו במקום עבודתה, הנה השערות שמכניסים במקום עבודתה אין מוכרין אותן, ומה שמוכרין אין מכניסין לשם).

ועיין בש"ך שם ס"ק ג' שהביא בשם הב"ח, וז"ל: ול"ד נרות, אלא בכל הדברים שהיו בבית תרפותם איכא משום תקרובת עבודת כוכבים, דשם נכנסו במקום עבודתם ואין להם ביטול כלל להרמב"ם, עכ"ל, אך השערות שנמכרות לא היו בבית תרפותם.

ותו, דמי עושה את השערות לתקרובת ע"ז: האשה המתגלחת המאמינה בע"ז או המגלח אותה, הספר, דזה מחשב וזה עובד לא אמרינן, דהאשה אינה עושה מעשה, אלא שמסייעת, ומסייע אין בו ממש (שבת דף צ"ג ע"א וע"ב. ביצה דף כ"ב סע"א. רמב"ם הל' שבת פ"א הט"ז. רמ"א או"ח הל' שבת סימן שכ"ח סעיף י"ז), ואין זה שותפות במעשה הגילוח, וישראל ששחט בהמתו של עכו"ם, אפילו חישב העכו"ם לע"ז כשרה (כפשוט).

ועיין בש"ך בנקה"כ יו"ד הל' נדה סי' קצ"ח לט"ז שם ס"ק כ"א (בענין חתיכת הצפרנים ע"י נכרית לאשה הטובלת בליל שבת ושכחה ליתול צפרני') שכתב דמסייע אין בו ממש. (ועיין בשו"ת חכם צבי סימן פ"ב שביאר שם סברת הרשב"א (בתשובותיו סימן כ"ח) שלא נאמרו דברים הללו של מסייע אלא לענין שבת ולענין זב כו', וכ' דבזה יכול וזה אינו יכול, אותו שאינו יכול גם בעלמא אמרינן מסייע אין בו ממש. וא"כ הכא האשה המתגלחת אינה יכולה לגלח את עצמה והמגלח יכול לגלח בלא סיוע האשה המתגלחת). ורק בלאו דלא תקיפו מדאפקי' רחמנא בלשון רבים, דכתיב לא תקיפו, משמע דאתרי קא מזהר רחמנא, ניקף ומקיף (כמבואר ברש"י מכות דף כ' ע"ב ד"ה דאמר לך, הובא בנקה"כ שם).

ואפילו לדעת הט"ז שם דס"ל דבזה שמטה עצמו אליו להקיפו בתחילה גם הניקף חייב, ברם כאן אפילו אם נאמר שיש כאן תקרובת, הרי הגילוח הוא רק כעין הקדמה להניחו בכלי קיבול לע"ז הנק' הינד"ו, ותו, דהרי המגלח הוא איש פשוט, ספר (בארבע"ר

בדין הפיאות הנכריות המגיעות מהודו / כא

בלע"ז), ולא כומר, ובשעת מעשה אין כאן כלום אלא מה שהיא חושבת להכניס אח"כ לע"ז, וכמו שאיתא בגמ' חולין דף ל"ט דשוחט ע"מ להוליך דמה לע"ז לא נאסר, ומי שמכניס כלי ההינדו אח"כ הוא איש אחר, וא"כ מי שחושב אינו עובד.

ותו, דאין הקדש לע"ז, כמבואר בע"ז דף מ"ד סע"ב וברמב"ם פ"ד מהל' איסורי מזבח ה"ד דבדברים בלבד אין הבהמה או עוף נעשים מוקצה לע"ז ופסול למזבח, שאין הקדש לע"ז. ואפילו לשיטת הראב"ד שם דגם על ידי אמירה בלבד נאסר מדין מוקצה ולא בעינן מעשה, היינו רק אם מקצהו לע"ז, אבל לא אם מקצהו לתקרובת ע"ז, כדאיתא בתוספתא ספ"ה דע"ז ורפ"ד דתמורה: איזהו נעבד, כל שעובדין אותו כו', איזהו מוקצה, מוקצה לע"ז. אבל אמר שור זה לעכו"ם ובית זה לעכו"ם לא אמר כלום, לפי שאין הקדש לעכו"ם. והרבה יש להאריך בזה. ותו, דאפילו את"ל שישנן כאלו שמכניסות, הרי לא היתה כוונתן להקדיש את שערותין אלא להכניסן לפני הע"ז.

ועוד, דאפילו אי היו השערות ספק תקרובת ע"ז, מותרין הן, כמבואר בשו"ע יו"ד הל' עכו"ם סימן קמ"א בש"ך ס"ק א' ובט"ז שם ס"ק ב' דכתב וז"ל: ונראה דאעפ"י דספק עבודת כוכבים לחומרא, מכל מקום כל שיש סברא להיתר ולאיסור ראוי להקל, דהא קי"ל בכל דוכתי דלא מחזקינן איסורא מספק ואין מחמירין מספק אלא במקום דאתזחק איסורא כבר וכו', עכ"ל, וכאן הרי יש כמה ספיקות להיתר (ועיין שו"ת נו"ב מהדו"ת חיו"ד סימן ס"ד: א) אי יש תקרובת עכו"ם בשערות, (ב) אי גזירת השערות הוי מעשה זבח, (ג) אי חשיב לפנים, ועוד. והרי בג' ספיקות א"צ לברר כלל אפילו בדליכא טירחא (ר"ן הובא בש"ך יו"ד הל' שחיטה סימן ט"ז ס"ק ז' ופמ"ג שם, דרכי שלום שם).

ותו, דהרי יש לצרף להיתירא שיטת התוס' בב"ק דף ע"ב ע"ב ד"ה דאי ס"ד דתקרובת ע"ז אינו אסור אלא מדרבנן, וז"ל: וי"ל כיון דכתיב ויאכלו זבחי מתים, לאכילה איתקוש ולא להנאה, וכ"כ הרשב"א בקידושין דף נ"ח ע"א.

ועיין בתבואות שור סימן ד' סוף ס"ק י"ז שכתב שם, וז"ל: אמנם ביו"ד סי' קמ"ה דמשמע שם מדינים שלפני זה דלענין הנאה קאי, לכן הכריע להקל, דאע"ג דמשמע מדברי התוספות חולין דיי"ג (ע"ב

ד"ה תקרובת) ותוספות ע"ז דף ל"ב (ע"ב ד"ה והיוצא) הנאת תקרובת ע"ז דאורייתא, וכ"מ מהרמב"ם הל' ע"ז, מ"מ משמע מדברי התוספות ב"ק דע"ב ד"ה דאי די"ל מדרבנן מדכתיב ויאכלו זבחי מתים לענין אכילה אתקש למת ולא להנאה, ומי יודע באיזה פוסקים מצא הטור כדבריהם בהנאה דרבנן הוא והקיל בספיקו, וכן נ"ל לדינא להקל בזמן הזה בהנאה בהפסד מרובה, דהא מקלינן בכמה קולות לענין ע"ז ויין נסך כמבואר בהלכותיהן מטעם גוים בזמן הזה לאו ע"ז הן, ובפר"ח משמע שדעתו נוטה להקל אף באכילה, ואין להקל במקום שהקדמונים לא הכריעו, גם דעת רש"ל להחמיר, ודיינו אם נקיל בהנאה בזמן הזה. עכ"ל. והדבר כ"ש הוא, דשם מדובר בזביחת בהמה, אבל הכא גבי גזיזת שערות בלבד דהוי כעין זביחה בודאי יש מקום להתיר.

ותו, דאפילו אם נאמר שיש בין הנשים כאלו שמכוונות בגזיזת שערותיהן לעכו"ם, הרי רובא דרובא אינם מכוונים לעכו"ם, והמכוונות לעכו"ם הן רק מיעוטא דמיעוטא, והולכין אחר הרוב, דכל דפריש מרובא פריש, דהשערות דהודו הם לסחורה בלבד, כדי שלכוהני הדת שלהם יהי' מעות לשלם החובות שלהם.

ותו, דהרי הרבה אנשים מוכרים וקונים שערות, ולמה לחשוב שאלו השערות שהמתגלחות נתכוונו בעת גזיזתן לעכו"ם נפלו בחלקו, דהרי מפורש ברמ"א יו"ד הל' יין נסך סימן קל"ד סעיף ב' דאם נפל אחד מן התערובת לים או נשרף, האחרים כולם מותרים כמו בשאר איסורים.

– 1 –

ולסיכום: לדעת הרמ"א (והש"ך והתב"ש) תקרובת עכו"ם בזמן הזה מותר בהנאה. ואפילו להב"י הרי: (א) אין זה תקרובת עכו"ם אלא דורון, וכנ"ל, (ב) דלא שייך תקרובת עכו"ם בשערות כנ"ל, (ג) גזיזת שערות אין זה כעין פנים, כזביחה, (ד) גזיזת השערות אינה לפני הע"ז, (ה) אין עבודתה של הע"ז בכך, (ו) יותר משלשה ספיקות אין צריך בירור, (ז) כל דפריש מרובא פריש, (ח) זה מחשב וזה עובד לא אמרינן, (ט) ובפרט דלפי כל אנשי המדע אין עבודתה של אלילים בכך.

אשר על כן אני אומר שמצד הלכה לענ"ד אין בפיאות הנכריות המגיעות מהודו שום חשש הנאה מתקרובת עכו"ם ח"ו, ובפרט

בדין הפיאות הנכריות המגיעות מהודו / כג

לשיטת הרמ"א והש"ך והתבו"ש שתקרובת עכו"ם בזמן הזה מותר בהנאה, והנח להן לישראל אם אין נביאים הן בני נביאים הן (פסחים דף ס"ו ע"א), וכשרות וצדקניות הן ולא יכשלו בשום איסור, ומותר ללובשם לכתחילה. כך נראה לפי ענ"ד, וכל מורה צדק יראה וישפוט לבני קהילתו כפי ראות עיניו.

והרי עומדים אנו עכשיו קודם קבלת התורה, קודם חג השבועות, שכולם כאחד ענו ואמרו אז נעשה ונשמע, והקדימו נעשה לנשמע, כדאיתא בשבת דף פ"ח ע"א בסוגיא דמתן תורה. ומה להלן כו' אף כאן כו' (ברכות דף כ"ב ריש ע"א. תוס' ד"ה מנין – שבת דף פ"ו רע"א), שבכל שנה ושנה כאשר הימים האלה נזכרים ונעשים, הנה כל אחד ואחת מישראל מכריזים בחמשה בסיון (פרש"י עה"פ משפטים כד, ד. מכילתא עה"פ יתרו יט, י) כל אשר דיבר ה' נעשה ונשמע, ומקדימין נעשה לנשמע, וכלשון הגמ' בשבת שם סע"א ואילך: אמר לי' (ההוא מינא לרבא): עמא פזיזא (נמהר, רש"י) דקדמיתו פומייכו לאודנייכו (קודם ששמעתם אותה היאך היא קשה, ואם תוכלו לעמוד בה – קבלתם עליכם לקיימה, רש"י), אכתי בפחזותייכו קיימיתו, ברישא איבעיא לכו למשמע, אי מציתו קבליתו ואי לא – לא קבליתו. אמר לי', אנן דסגינן בשלימותא (התהלכנו עמו בתום לב, כדרך העושים מאהבה וסמכנו עליו שלא יטעננו בדבר שלא נוכל לעמוד בו, רש"י) כתיב בן (משלי יא, ג) תומת ישרים תנחם וכו'. אשר זהו היפך וביטול הענין דתקרובת עכו"ם שאינה בטילה לעולם, כ"א אדרבא נעשה קודם לנשמע לקיים כל מה שכתוב בתורה ודברי חכמינו ז"ל.

ויהי רצון מהשי"ת שנזכה כולנו לקבל את התורה בשמחה, ומתוך מנוחת הנפש ומנוחת הגוף, ולאפשה לה בבריאות הנכונה ובשפע ברכה והצלחה לכל אחד ואחת מישראל בכל מילי דמיטב מנפש ועד בשר.

**יצחק בלאאמו"ר הרה"ג והרה"ח
הרב חיים ז"ל רייטפאָרט**

יום ג' פ' נשא את ראש
ה' סיון, ה'תשס"ד